

**Viitasaaren kaupungin
hyvinvointisuunnitelma valtuustokaudelle 2021-2025**

Sivistys- ja hyvinvointilautakunta 22.8.2024

Viitasaaren kaupunginhallitus

Viitasaaren kaupunginvaltuusto

VIITASAARI

Sisältö

Johdanto	3
Painopisteet	3
Kaupunkistrategian painopistealueet ja linjaukset.....	3
Hyvinvointityön painopistealueet.....	4
Hyvinvointisuunnitelma	6
Terveyttä edistävien elämäntapojen vahvistaminen	6
Mielenterveysongelmien ja syrjäytymisen ennaltaehkäisy	15
Vanhemmuuden vahvistuminen	20
Kuntalaisten oman vastuun vahvistuminen hyvinvoinnin ja terveyden edistämässä	21
Yksinäisyyden lieventäminen (ikäntyneet)	22
Aktiivinen toiminta kuntalaisten hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseksi HYTE-kertoimeen perustuvan valtionosuuden lisäosan mukaisesti	24
Valtuustokäsittely	26

Johdanto

Kunnalla on lakisääteinen velvoita edistää kuntalaisten hyvinvointia ja terveyttä (kuntalaki 410/2015 1 § ja 37 §; laki sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä 612/2021 6§).

Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen tehtävä kunnassa on laaja-alainen ja poikkihallinnollinen. Hyvinvoinnin edistävät toimet kuuluvat kunnan kaikkiin sektoreihin ja hyvinvointityötä tehdään yhteistyössä paikallisen ja alueellisten toimijoiden ja hyvinvointialueen kanssa.

Kunnan on valmisteltava valtuustokausittain hyvinvointisuunnitelma (laki sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä 612/2021 6§). Suunnitelmassa kuvataan kunnan hyvinvointityön tavoitteet, toimenpiteet, vastuutahot sekä mittarit.

Tämä hyvinvointisuunnitelma on laadittu Wiitaunionin yhteisen hyvinvointisuunnitelman (2022) pohjalta ja päivitetty Viitasaaren omaksi suunnitelmaksi kuluvan valtuustokauden ajaksi. Hyvinvointisuunnitelman päivityksen on laatinut hyvinvointikoordinaattori.

Painopistealueet

Kuntastrategian painopisteet ja linjaukset

VIITASAAREN KAUPUNKISTRATEGIA 2022-2026 "Pikkasen parempi periferia"

Viitasaaren kaupungin visiona on "Vuonna 2032 Viitasaari on 10 000 asukkaan ja kausiasukkaan elinvoimainen, luonnon voimavaroja kestävästi hyödyntävä, kasvava seutukeskus".

Päämääränämme on vireä elinkeinoelämä ja monipuolinen työpaikkatarjonta, viihtyisä asuinympäristö, hyvinvoiva ja osallistuva kuntalainen sekä kestävästi ja rohkeasti kehittyvät Viitasaari.

Vireä elinkeinoelämä ja monipuolinen työpaikkatarjonta varmistetaan osaavan työvoiman saatavuudella panostamalla hyvään yhteistyöhön oppilaitosten kanssa ja kotoutuspalveluihin. Lisäksi kehitetään kunnan päätöksenteon ja toiminnan yrittäjyyslähteisyyttä ottamalla käyttöön yritysvaikutusten ennakoarviointi kunnan päätöksenteossa ja paikallista yrittäjyyttä tukevalla hankintapolitiikalla. Parannamme tiedonkulkua ja yhteistyötä elinkeinoelämän toimijoiden kanssa, kehitämme yrittäjille tarjottavia palveluita ja tavoittelemme toimialarakenteen monipuolistumista ja työpaikkojen lisääntymistä etenkin palvelualalla ja teollisuudessa.

Lisäämme viihtyisää asumista niin keskustassa kuin kylillä edistämällä monipuolisia ja eri tarpeita vastaavia asumisvaihtoehtoja. Vahvistamme kuntakeskuksen ja kylien viihtyisyyttä ja vetovoimaisuutta varmistamalla yksityisten ja julkisten palvelujen saatavuutta ja saavutettavuutta sekä kehittämällä ympäristöä ja monipuolisia tapahtumia. Lisäksi vahvistamme kuntakeskusta seudullisena kaupan ja palveluiden keskuksena ja edistämme tyhjien tilojen uudelleenkäyttöä. Kylien elinvoima turvataan tietoliikenne- ja tieyhteyksistä huolehtimalla sekä kylien

kehittämishankkeiden rahoitukseen osallistumalla. Lisäksi panostamme viitasaarelaiseen vahvaan kulttuuriin ja markkinointiin yhteistyössä eri toimijoiden kanssa.

Kehitämme palveluhenkistä ja sujuvaa toimintakulttuuria, asukkaiden tiedonsaantia ja asiointia kuntalaisten hyvinvoinnin ja osallisuuden lisäämiseksi. Tuemme kaikenikäisten asukkaiden hyvinvointia ja varmistamme lähipalveluiden säilymisen yhteistyössä hyvinvointialueen kanssa. Edistämme nuorten turvallista kasvua ja perheiden hyvinvointia mm. varhaisella tuella ja edistämällä perhekeskustoimintaa. Lisäksi kehitämme liikuntapaikkoja ja teemme ne tutuiksi kuntalaisille. Edistämme asukkaisen osallistumismahdollisuuksia ja vastaamme järjestöjen toimitilatarpeisiin.

Kestävästi ja rohkeasti kehittyvä Viitasaari saavutetaan kehittämällä henkilöstöjohtamista panostamalla rekrytointiosaamiseen, työkykytoimintaan ja esimiesjohtamiseen. Kehitämme digitaalisia sekä mobiili- ja etäpalveluita, lisäämme uusiutuvan energian tuotantomahdollisuuksia ja kiertotalouden ratkaisuja. Vahvistamme poikkeusolojen huoltovarmuutta ja omavaraisuutta ja uudistamme kaupungin johtamisjärjestelmää.

Edistämme asukkaidemme hyvinvointia, sivistystä ja alueemme elinvoimaa laajassa yhteistyössä vastuullisesti, rohkeasti ja avoimesti.

Hyvinvointityön painopistealueet

Indikaattoritiedon, Wiitaunionin johtoryhmän sekä Viitasaarella järjestetyn (11/2021) kuntalaisille ja järjestöille suunnattujen Hyte-iltojen sekä Wiitaunionin valtuustojen yhteisen Hyte-valtuustoseminaarin (27.1.2022) näkemysten pohjalta Wiitaunionin johtoryhmä asettaa Wiitaunionin hyvinvointisuunnitelmalle 2021-2025 seuraavat painopisteet alatavoitteineen. Nämä ovat voimassa myös Viitasaaren kaupungin hyvinvointisuunnitelmassa.

1. Lasten, lapsiperheiden ja nuorten hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen
  - Terveyttä edistävien elämäntapojen vahvistuminen
    - o ylipainon ennaltaehkäisy
    - o liikunnan lisääntyminen
    - o päihteettömyyden vahvistuminen
    - o ravitsemus- ja ruokailusuositusten toteutuminen
  - Mielenterveysongelmien ja syrjäytymisen ennaltaehkäisy
  - Vanhemmuuden vahvistuminen

- Osallisuuden edistäminen
2. Työikäisten hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen
- Terveyttä edistävien elämäntapojen vahvistuminen
    - o ylipainon ennaltaehkäisy
    - o liikunnan lisääntyminen
    - o päihteettömyyden vahvistuminen
    - o ravitsemus- ja ruokailusuositusten toteutuminen
  - Mielenterveysongelmien ennaltaehkäisy
  - Kuntalaisten oman vastuun vahvistuminen hyvinvoinnin ja terveyden edistämässä
  - Osallisuuden edistäminen
3. Ikäihmisten hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen
- Terveyttä edistävien elämäntapojen vahvistuminen
    - o ylipainon sekä aliravitsemuksen ennaltaehkäisy
    - o toimintakyvyn ylläpito / lisääminen liikunnan avulla
    - o päihteettömyyden vahvistuminen
    - o ravitsemus- ja ruokailusuositusten toteutuminen
  - Yksinäisyyden lieventäminen
  - Syrjäytymisen ennaltaehkäisy
  - Osallisuuden edistäminen
4. Aktiivinen toiminta kuntalaisten hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseksi HYTE-kertoimeen perustuvan valtiosuuden lisäosan mukaisesti

HYVINVOINTISUUNNITELMA

Terveyttä edistävien elämäntapojen vahvistaminen

Tavoite	Toimenpiteet ja vastuutaho	Resurssit	Arviointimittarit
Liikunnan lisääntyminen	Alle kouluikäiset: Henkilöstön liikuntaosaamisen lisääminen.	Keslin koulutukset	Osallistujamäärät
	Alle kouluikäiset: Yksiköiden vuosisuunnitelmat ja henkilökohtaiset varhaiskasvatussuunnitelmat. Varhaiskasvatuksen liikuntasuosituksat	Työntekijäresurssi ja koulutukset	Varhaiskasvatussuunnitelmien sisällöt. Toteutuneet keskustelut huoltajien kanssa.
	Lapset ja nuoret: Lasten ja nuorten soveltavan liikunnan ryhmät kouluilla.	Kansalaisopiston liikunnan opetussuunnitelma	Kunnassa järjestetään kohdennettuja liikkumisryhmiä liikuntaseuratoiminnan ulkopuolille oleville lapsille ja nuorille (HYTE-kerroin indikaattori: Kohdennetut liikkumisryhmät lapsille ja nuorille).
	Lapset ja nuoret: Lasten ja nuorten liikunnan kehittäminen yhteistyössä KesLin kanssa.	Varhaiskasvatus, koulut, Viitasaaren Viesti, Viitasaaren liikuntapalvelut, kuntalaiset.	Nuorten liikuntaaktiivisuuden seuranta säännöllisesti (HYTE-kerroin indikaattori: Lasten ja nuorten liikuntaaktiivisuuden raportointi). Kunnassa järjestetään kohdennettuja liikkumisryhmiä

			<p>liikuntaseuratoiminnan ulkopuolille oleville lapsille ja nuorille (HYTE-kerroin indikaattori: Kohdennetut liikkumisryhmät lapsille ja nuorille).</p> <p>Kouluterveyskysely: Vähintään tunnin päivässä liikkuvat.</p> <p>Ylipaino (HYTE-kerroin indikaattori: indikaattorinnumero 3906).</p>
	<p>Lapset ja nuoret:</p> <p>Liikuntaneuvontaa/ohjausta lapsille (esim. Iltapäiväkerhon muodossa).</p>	<p>Liikuntaneuvonnan laajentaminen kaikkiin ikäryhmiin.</p>	<p>Osallistuvien lasten määrä.</p>
	<p>Lapset ja nuoret:</p> <p>Välituntileikkittäjätoiminnan elvyttäminen mm. liikuntavälitunnit (osallisuus).</p>	<p>Viitasaaren peruskoulut</p>	<p>Oppilasmäärällä painotettu keskiarvo kunnan peruskouluista, joissa on käytössä pitkät liikuntavälitunnit (HYTE-kerroin indikaattori: Liikuntavälitunnit).</p>
	<p>Lapset ja nuoret:</p> <p>Liikunnan superkesä, ilmainen liikuntakerho alakouluikäisille Viitasaarella (osallisuus).</p>	<p>Ohjaajat, markkinointi.</p>	<p>Osallistujamäärät.</p>
	<p>Lapset ja nuoret:</p> <p>Harrastamisen Suomalismalli</p>	<p>Vuosittainen rahoituksen haku kerhojen toteuttamiseksi.</p> <p>Oppilaille suunnatut koulukohtaiset kyselyt harrastustoiveiden kartoittamiseksi</p>	<p>Toteutuneet liikuntaan ja ravitsemukseen liittyvät kerhot.</p> <p>Toimintaan osallistuneet oppilaat.</p>

		(osallisuuden lisääminen).	
Nuoret aikuiset: Nuorten työpaja VTS: kansalaisopiston organisoima liikuntaryhmä	VTS: yhteistyö: kansalaisopisto järjestää, työpaja kustantaa		Toiminnan jatkuvuus. Oman salikortin hankkiminen.
Nuoret aikuiset: Kansalaisopiston kuntosali- ja jumpparyhmät	Pyritään pitämään kurssitarjonnassa. Yhteistyö liikunnanopettajien kanssa. Kurssitoivekyselyt kuntalaisilta (osallisuus).		Oman salikortin hankkiminen
Nuoret aikuiset: Kutsuntaikäisten elintapaohjaus (terveystarkastajat, liikuntaneuvonta, pop-piste tiedottamiseen terveys tarkastusten yhteyteen).	Hyvien toimintamallien selvittäminen muista kunnista.		Kutsuntapudokkaiden määrän seuraaminen.
Työikäiset: Liikuntaneuvonta	Liikuntaneuvonnan vakiinnuttaminen.		Liikunnan määrän lisääntyminen (alkukysely vs. loppukysely).
Työikäiset: Työhyvinvointikoordinaattori, ohjaa asiakkaita tarvittaessa mm. liikuntaneuvontaan.	Hanketyön vakiinnuttaminen		Asiakkaiden määrä
Eläköityvät ja ikääntyneet: Finger-toimintamallin paikallinen soveltaminen	Saumaton yhteistyö eri toimijoiden välillä.		Kaatumisiin ja putoamisiin liittyvät hoitojaksot 65-vuotta täyttäneillä henkilöillä (HYTE-kerroin

	ja kehittäminen yhteistyössä hyvinvointialueen kanssa		indikaattori: indikaattorinumero 3959).
	<p>Eläköityvät ja ikääntyneet:</p> <p>Yhteisesti järjestettävissä isoissa tilaisuuksissa (mm. Seurakunnan tai Seniorityöryhmän kanssa, vanhustenviikko, seniorimessut) otetaan esille ravinto ja liikunta-asioita.</p>	Erilaiset tapahtumat ja tapahtumien järjestäjät.	Tapahtumiin osallistuneiden ikäihmisten määrä.
	<p>Eläköityvät ja ikääntyneet:</p> <p>Päivätoiminnan ryhmässä otetaan ravitsemus ja liikunta asioiden lävitse käyminen yhdessä.</p> <p>Konkreettisesti tekevät yhdessä terveellistä ruokaa ja jumppaavat yhdessä.</p>	Päivätoiminnan ohjaaja.	Osallistuvien ikäihmisten määrä.
	<p>Eläköityvät ja ikääntyneet:</p> <p>Toimintakyvyn ylläpito/lisääminen liikunnan avulla.</p>	Päivätoiminta, Vanhusneuvoston edustaja, Viitaseudun opiston edustaja, vertaisohjaajat, ulkoiluystävät, muut vapaaehtoiset, Seniorityöryhmä.	Osallistujamäärät, tyytyväisyyskyselyt.

	<p>Kaikki ikäryhmät:</p> <p>Monipuoliset, esteettömät ja ajantasaiset liikuntapaikat kaikenikäisten käyttöön</p> <p>→ opastus liikuntapaikkoihin (liikuntaneuvonta yhteistyössä esim. fysioterapeutit, opisto).</p>	<p>Viestinnänsuunnittelija.</p> <p>Tekninen toimi → huoltotyöt, opasteiden ajantasaisuus.</p>	<p>Liikuntapaikkojen käyttämisen määrä.</p>
	<p>Kaikki ikäryhmät:</p> <p>Sivukylien huomiointi (kansalaisopisto tarjoaa jumppia sekä kaudella että kesällä).</p>	<p>Kansalaisopiston Motti-hanke (etä- ja digiopetuksen kehittäminen).</p> <p>Kurssitoivekyselyt kuntalaisilta (osallisuus).</p>	<p>Sivukylien jumppaajien määrä.</p>
	<p>Kaikki ikäryhmät:</p> <p>Liikuntaneuvonnan laajentaminen ja vakiinnuttaminen kaikkiin ikäryhmiin → tulevaisuuden liikunnan organisoiva taho.</p> <p>Liikuntaneuvonnassa huomioidaan myös erityisryhmät (yksilö- ja ryhmäohjauksessa).</p>	<p>Liikuntaneuvonnan vakiinnuttaminen.</p>	<p>Asiakasmäärät, alkukartoitus vs. loppukysely.</p>
	<p>Kaikki ikäryhmät:</p> <p>Soveltavan liikunnan tarjonnan mahdollistaminen eri kohderyhmille tarpeen mukaan.</p>	<p>Kansalaisopiston yksilölliset (tarpeeseen räätälöidyt) soveltavan liikunnan kurssit.</p>	<p>Palautekyselyt, Osallistujamäärät,</p>

	Kaikki ikäryhmät: Kävelyn ja pyöräilyn edistämishojelman jalkauttaminen.	Paikallisen käpytyöryhmän perustaminen.	Käpy -edistämishojelman arviointi mittarit.
	Kaikki ikäryhmät: Vuokrapyörämahdollisuudet (laadukkaammat pyörät).	Paikalliset yritykset, yhteisöt.	Vuokrausten määrä.
	Kaikki ikäryhmät: Lainattavat asiointipolkupyörät ja muut liikuntavälineet.	Lainauspisteet (kirjasto) ja varastointimahdollisuus. Hankintayhteistyö esim. kirjaston ja liikuntatoimen välillä.	Vuokraus-/lainausmäärät, lainatoiveet.
	Kaikki ikäryhmät: Kansalaisopiston liikuntaryhmät kaiken ikäisille ja kaiken tasoille kuntalaisille.	Liikuntapaikat ja tuntiopettajat.	Kävijämäärät.
Päihteettömyyden vahvistuminen	Ehkäisevän päihdetyön koordinoinnin säilyminen kunnan palveluna. Vastuutaho sivistys- ja hyvinvointilautakunta.		
	Ehkäisevän päihdetyön suunnitelma + vuosikello. Ehkäisevän päihdetyön tapahtumat. Vastuutahot nuorisotoimi, koulut.	Työaika	Suunnitelman ja vuosikellon päivittäminen. Tapahtumien määrä.
Ravitsemus- ja ruokailusuositusten toteutuminen	Alle kouluikäiset: Kokoava-hankkeen toimintamallien juurruttaminen:	Varhaiskasvatuksen yhteistyö perheiden ja ruokapalvelun kanssa.	Nykytila.fi

	<ul style="list-style-type: none"> • Terveysttä ja iloa ruoasta • varhaiskasvatuksen ruokailusuositukset • Nykytila.fi • Neuvokas perhe • Sapere • vasu-keskustelut • henkilöstön koulutukset <p>Välkyt välipalat → ravintotiheyttä nostettu varhaiskasvatuksessa</p>	<p>Nykytila.fi tulosten perusteella kehittäminen.</p> <p>Ruokakasvatustyöryhmä (Varhaiskasvatus, koulut, huoltajat, oppilaskunta).</p>	<p>Vasuarvioinnit (lapsi-, ryhmä- ja kuntavasut).</p> <p>Ruokailun tähti -työkalu.</p>
	<p>Lapset ja nuoret:</p> <p>Henkilökunnan esimerkki- /valvontaruokailut kouluruokailussa ja varhaiskasvatuksessa.</p>	<p>Valvonta-aterian hinta.</p> <p>Opettajien pitäisi syödä oppilaiden kanssa, ei eri pöydässä, jolloin tämä olisi mahdollista ja toteutettavissa esimerkkiruokailuna nuorille.</p>	<p>Hyte-kerroin: Kouluruokailusuositus.</p> <p>Valvonta-aterioiden määrä</p> <p>Asiakastyytyväisyyskysely joka toinen vuosi.</p> <p>Hävikin määrän pieneneminen → tuotannonohjausjärjestelmästä pystyy seuraavamaan hävikin määrää.</p>
	<p>Lapset ja nuoret:</p> <p>Verkkopuntari-ryhmä: yhteistyö etsivä nuorisotyön, fysioterapeutin, ja ravitsemusterapeutin kanssa → ohjautuminen liikuntaneuvontaan.</p> <p>Alakouluikäisille nykytila.fi,</p> <p>Kokoava-hanke.</p>	<p>Moniammatillinen työryhmä.</p> <p>Ruokakasvatustyöryhmä.</p> <p>Vanhemmat mukaan enemmän työryhmiin.</p>	<p>Asiakasmäärät,</p> <p>Nykytila.fi,</p> <p>Asiakastyytyväisyyskyselyt joka toinen vuosi nuorille.</p>
	<p>Työkäiset:</p> <p>Työpaikkaruokaloita on useassa kohteessa.</p>	<p>Tiedottaminen keittiöltä koko henkilöstölle tästä mahdollisuudesta useammin ja työnantaja</p>	<p>Asiakasmääränä ja asiakastyytyväisyyskyselyt joka toinen vuosi.</p>

		tukisi työpaikkaruokailua esim. Ottamalla käyttöön e-passiin aterioinnin.	
	<p>Ikääntyvät:</p> <p>Ravitsemusinfotilaisuudet, materiaalien jakaminen.</p> <p>Kuntosaliryhmien ravitsemuksen tarkistus ja seuraaminen sekä materiaalien jako.</p>	<p>Ruokapalveluesihenkilöt käyvät puhumassa ravitsemuksesta sekä tarjolla olevista palveluista.</p> <p>Vanhustyöryhmissä mukana oleminen.</p> <p>Ravitsemussuosituksia noudatetaan keittiöissä.</p> <p>Vanhusten kerhoissa käydään kertomassa terveellisestä aterioista ja ateriarhythmeistä.</p> <p>Ennaltaehkäisevä työ; päivätoiminta, päiväkeskus.</p>	<p>Osallistujamäärät.</p> <p>Asiakastyytyväisyyskyselyt joka toinen vuosi.</p> <p>Tuotannonohjausjärjestelmästä näkee päivittäin ravintoainetiheyden ja miten ne ovat toteutuneet.</p>
	<p>Kaikki ikäryhmät:</p> <p>Ravitsemus- ja ruokailusuosituksista tiedottamista ja koulutuksia varhaisesta lapsuudesta alkaen koko perheelle sekä myös ikääntyville.</p>	Hyvinvointialue ja kunta yhdessä.	<p>Koulutusten ja julkaisujen määrä.</p> <p>Pieneneekö hävikin määrä.</p>
	<p>Kaikki ikäryhmät:</p> <p>Mallilautasen tekeminen lounaalle näyttille tai valokuvana (joka ikäryhmälle, keittiöhenkilöstö tai työntekijät).</p>	Keittiön henkilöstö ottaa kuvat ja laittaa ne esille tai tekee mallilautasen jokaiselle ruokailulle esille.	Asiakastyytyväisyyskyselyt joka toinen vuosi.
	Kaikki ikäryhmät:	Opettajaresurssi.	Kurssilaisten määrä.

	Kansalaisopiston ravitsemuskurssit. Kurssien sisältö tehtävä vetovoimaiseksi ja trendikkääksi.	Koulutustarjonnan suunnitteluun ja mielellään joka ikäryhmälle oma kurssi ja se sisältö mietittävä, että vanhuksille perinneruoka, mutta nuorille trendiruokaa.	
	Kaikki ikäryhmät: Verkkopuntari-toiminnan laajentaminen eri ikäryhmiin.	Moniammatillinen yhteistyöryhmä.	Verkkopuntaritoimintaan osallistuvien ihmisten määrä.
	Kaikki ikäryhmät: Liikuntaneuvonta: Puheeksi ottaminen ja neuvonta → palveluohjaus ravitsemusneuvojalle.	Liikunta- ja ravitsemusneuvonta.	Ravitsemusneuvontaan hakeutuvien asiakkaiden määrä.
	Kaikki ikäryhmät: Lähiruoka ja ravitsemusterveyden edistäminen kuntien strategisina painopisteinä. Lähiruoan tuottajien yhteismarkkinointi ja lähiruokarinki.	Päätöksenteon tuki. Kuntien rooli toiminnan koordinoinnissa. Lähiruoan saatavuus ja jatkojalostusaste keittiöiden käyttöön sekä taloudellinen tuki kuntien puolelta.	Minkä verran on lähiruokaa tarjolla.
	Kaikki ikäryhmät: Yhteiset ruokailu-, välipala-, kokkailu- ja leipomispäivät myös sivukylillä. Välipala- ja keittolounaspäivät päivätoiminnan sekä	Kaikenikäisille. Oppilaat, vanhemmat, päivätoiminta, seurakunta, yhdistykset.	Osallistujien määrä.

	mm. eläkejärjestöjen ryhmissä, srk:n aamupuurot.		
	<p>Kaikki ikäryhmät:</p> <p>Kuntiin nimetty ravitsemusterveyden edistämisen vastuutaho → maakunnallisen ravitsemussuunnitelman soveltaminen paikallisesti eri ikäryhmiin.</p> <p>Keski-Suomen alueellinen ravitsemisneuvottelukunta, jossa on mukana kaikista Keski-Suomen kunnista kaksi edustajaa.</p>	<p>Motivoitunut ja asiantunteva ravitsemustyöryhmä.</p> <p>Ravitsemisneuvottelukunnalla yhteinen tavoite ja osatavoitteet.</p>	Maakunnallisen ravitsemussuunnitelman arviointimittarit.
	<p>Kaikki ikäryhmät:</p> <p>Tiedotteiden ja ohjeiden jakaminen.</p>	koulut ja vanhempainillat.	Jaettujen esitteiden määrä.

Mielenterveysongelmien ja syrjäytymisen ennaltaehkäisy

Tavoite	Toimenpiteet ja vastuutaho	Resurssit	Arviointimittarit
Koulupoissaolojen väheneminen	<p>Ennaltaehkäisevä toiminta oppilashuollon kautta.</p> <p>Kouluilla käytössä kaaviot, joilla poissaoloja seurataan ja mistä nähdään mitä toimenpiteitä poissaoloista seuraa.</p> <p>Vastuutaho sivistystoimi/koulu.</p>	<p>Oppilashuollon resurssit.</p> <p>Kaavion käyttö, opettajien kouluttaminen.</p>	<p>Hyte-kerroin:</p> <p>Oppilaiden poissaolot, koulutuksen ulkopuolelle jääneet 17-24-vuotiaat (3219).</p> <p>Poissaolojen määrä.</p>

Tunnetaito- ja hyvinvointiosaamisen vahvistaminen	Henkilöstön kouluttaminen. Koulut, varhaiskasvatus, nuorisotoimi.	Työaika koulutukseen.	Koulutetun henkilöstön määrä.
NEPSY-osaamisen vahvistaminen	Henkilöstön kouluttaminen. Koulut, varhaiskasvatus, nuorisotoimi.	Työaika koulutukseen.	Koulutetun henkilöstön määrä.
Ymmärryksen lisääminen haitallisten lapsuudenaikaisten kokemusten vaikutuksesta lasten ja nuorten hyvinvointiin (traumainformoitu työote)	Henkilöstön kouluttaminen. Koulut, varhaiskasvatus, nuorisotoimi.	Työaika koulutukseen.	Koulutetun henkilöstön määrä.
Koulunuorisotyön vakiinnuttaminen	Koulunuorisotyön kirjaaminen nuorisotyöntekijän tehtäväkuvaan tiiviissä yhteistyössä koulun kanssa. Nuorisotoimi, koulut.	Nykyisten nuorisotyöntekijöiden työajan resursointi koulunuorisotyöhön.	Kohtaamiset koululla. Yhteisten tapahtumien järjestäminen. Nuorisotyöhön käytetty työaika kouluilla.
Koulun hyvinvointisuunnitelma	Ennaltaehkäisevää toimintaa, hyvinvointitunteja koulussa. Vastuu sivistystoimi.	Hyvinvointisuunnitelman toteuttaminen.	Hyte-kerroin: Kokee terveydentilansa keskinkertaiseksi tai huonoksi (286). Hyvinvointituntien määrä per luokka.
Tehokas puuttuminen koulukiusaamiseen	Kiva koulu, koulun hyvinvointitunnit. Vastuutaho sivistystoimi.	Työaika. Henkilökunnan kouluttaminen.	Kiusaamistapausten määrä. Kouluterveyskysely.
Jopo-luokka	Jopo-luokan toiminnan jatkuminen. Peruskoulun päättötodistuksen saaminen. Vastuutaho sivistystoimi.	Opettaja- ja ohjausresurssi.	Valmistuneiden määrä.

Kulttuurikasvatussuunnitelma	<p>Laaditaan kunnalle kulttuurikasvatussuunnitelma, joka koskee kaikkia kouluasteita tai jopa kaikkia ikäryhmiä.</p> <p>Vastuutaho sivistystoimi yhdessä järjestöjen ja muiden toimijoiden kanssa.</p> <p>Suunnittelutyöhön nimettävä koordinaattori sekä työryhmä.</p>	<p>Työaika suunnitelman tekemiseen.</p> <p>Jatkossa mahdolliset kustannukset suunnitelman toteuttamiseen liittyen (esitys-/ohjaajapalkkiot).</p>	Suunnitelman valmistuminen.
Kulttuuriranneke (Esimerkkejä Kaikukortti ja Kimmoke-ranneke)	<p>Kulttuurirannekkeen käyttöönotto, esimerkiksi tiettyjä sosiaalietuksia saaville kaikkein vähävaraisimmille kuntalaisille (osallisuus).</p> <p>Kulttuuriranneke mahdollistaa osallistumisen kulttuuri- ja liikuntapalveluihin myös kaikkein vähävaraisimmille kuntalaisille.</p> <p>Vastuutaho sivistystoimi/vapaa-aika.</p> <p>Suunnittelutyöhön nimettävä koordinaattori sekä monialainen työryhmä.</p>	<p>Kustannukset kulttuurirannekkeen käytöstä.</p> <p>Työaika suunnitteluun.</p>	<p>Hyte-kerroin: Kulttuuriin osallistumisen kynnyksen madaltaminen.</p> <p>Rannekkeiden määrä.</p> <p>Rannekkeita käyttäneille suunnattu tutkimus rannekkeen vaikutuksista.</p>
Monilukutaidon tukeminen	<p>Aineistojen suosittelu ja vinkkaus.</p> <p>Kirjaston käytön, tiedonhaun, ja medialukutaidon opetus.</p> <p>Kirjastokummitoiminta (osallisuus).</p> <p>Digineuvonta (osallisuus).</p> <p>Lukemiskulttuurin edistäminen</p>	Työaika, korvaus opastajalle, hankerahoitus, tilat.	<p>Kävijät, kerrat.</p> <p>Tapahtumien lukumäärä.</p>

	varhaiskasvatuksessa (satutuokiot, tapahtumat). Vastuutahona kirjasto.		
Erityistä tukea tarvitsevien aktivointi kirjastossa	Erityistä tukea tarvitsevien työllistämistoiminta kirjastossa. Vastuutaho työllisyysyksikkö	Työaika työllistettyjen tarvitsemaan ohjaukseen.	Tuettavien määrä.
Vammaisten ja/tai erityistä tukea tarvitsevien nuorten tuettu osallistuminen nuorisotoimen toimintoihin	Vastuutaho nuorisotoimi.		Osallistujien määrä.
Hyvinvointikysely vammaisille ja /tai erityistä tukea tarvitseville nuorille/aikuisille	Teetetään hyvinvointikysely vammaisille ja/tai erityistä tukea tarvitseville nuorille/aikuisille, jonka avulla kartoitetaan tämän ryhmän tarpeita (osallisuus).	Työaika kyselyn valmisteluun ja toteuttamiseen.	Kyselyyn vastanneiden määrä.
Säännölliset esteettömyyskartoitukset	Kaupunki järjestää säännöllisesti esteettömyyskartoitukset yhdessä vammaisneuvoston kanssa, kartoituksessa käydään läpi esteettömyyteen liittyvät asiat kaupungin palveluihin ja tiloihin liittyen.	Kartoituksen toteuttamisen vaatimat resurssit.	Kartoitusten säännöllisyys.
Yhdenvertaiset mahdollisuudet kirjaston käyttöön	Kotipalvelu, kirjastoautotoiminta, omatoimikirjasto,	Hankerahoitus, työaika, matkakorvaukset, autotoiminnan rahoitus, ylläpitomääräraha.	Hyte-indikaattori: Kulttuuriin osallistumisen kynnyksen madaltaminen. Käyntikerrat, asiakkaat,

	Pop up-kirjasto, siirtokokoelmat. Vastuutaho kirjasto.		lainauskerrat, autossa tapahtuvien tapahtumien ja opastusten osallistujamäärät, opastuskerrat.
Mielenterveys- ja päihdeasiakkaiden kohtaaminen, syrjäytymisriskin tunnistaminen	Mielenterveyden ensiapu koulutukset. Koko henkilöstö.	Työaika ja koulutusmaksut.	Mielenterveyden ensiapu koulutuksen käyneiden määrä.
Mielen hyvinvoinnin edistäminen työpaikalla	Kunnat hakevat hyvän mielen työpaikka -merkkiä. Keskushallinto/ henkilöstöpäällikkö.	Vastuuhenkilön nimeäminen.	Hyvän mielen työpaikaksi profiloituminen.
Kansalaisopiston jalkautuvat ryhmät	Kansalaisopiston jo olemassa olevat ryhmät esimerkiksi vanhusten ja vammaisten asumisyksiköissä ja kouluilla. Vastuu kansalaisopisto.	Riittävä ohjausresurssi.	Ryhmien määrä, osallistujien määrä.
Musiikki- ja kansalaisopisto tutuiksi matalalla kynnyksellä	Avoimet ovet eli mahdollisuus tutustua kurssitarjontaan maksuttomasti ns. tutustumisviikkojen aikana.	Tutustumisviikkojen järjestäminen ja markkinointi.	Osallistujien määrä.
Musiikkiopistoon matala kynnys	Vapaaoppilaspaikkoja vuosittain 8, myönnetään taloudellisin tai sosiaalisin perustein hakemuksesta (osallisuus).	Hakemusten käsittely.	Vapaaoppilaspaikkojen käyttäminen.
Kansalaisopiston matala kynnys	Kansalaisopistolla tietyillä kursseilla alennettu hinta senioreille, eläkeläisille, maahanmuuttajille ja työttömille (osallisuus).	Rahoituksen hakeminen.	Alennetuilla hinnoilla olevien kurssien määrä, osallistujien määrä.

Ammattiin tähtäävää koulutusta erityistä tukea tarvitseville	Spesian käyneille oppilaille mahdollisuus suorittaa jotain tutkinto-opintoja esim. ammattikoulun puolella.		Tarjolla olevien ja suoritettujen tutkinto-opintojen määrä.
--	--	--	---

Vanhemmuuden vahvistuminen

Tavoite	Toimenpiteet ja vastuutaho	Resurssit	Arviointimittarit
Perhekeskuksen toiminta	Perhekeskukselle luodaan riittävät toimitaedlytykset, toimintaa kehitetään yhdessä asiakkaiden kanssa.	Riittävä työntekijäresurssi. Toimintamääräraha perhekeskuksen tarvikehankintoihin.	Kävijäkerrat, asiakkaiden määrä, asiakkaiden osallistaminen kehittämistoimintaan.
Lapset puheeksi-menettelyn käyttäminen osana perheiden kanssa tehtävää yhteistyötä	Henkilöstön kouluttaminen ja menetelmän käyttö. Vastuutahot koulut ja varhaiskasvatus.	Työaika koulutukseen ja menetelmän käyttöön.	Koulutetun henkilöstön määrä. Tarjottujen ja toteutuneiden lapset puheeksi keskustelujen ja neuvonpitojen määrä.
Tiedon lisääminen vanhemmille päihteistä	Vanhempainilta päihteisiin liittyen. Vastuutahot koulut ja ehkäisevän päihdetyön koordinaattori.	Työaika vanhempainillan järjestämiseen.	Vanhempainillan osallistuneiden määrä.
Varhainen puuttuminen huoltilanteissa	Lasten ja nuorten psykologin konsultaatiopalvelun säilyminen. Yhteistyön säilyminen sosiaalitoimen kanssa yhteisten asiakasperheiden kanssa.	psykologin työaika. sosiaalihoajaan/-työntekijän työaika. Neuvolan terveydenhoitajan työaika.	Konsultaatiopalvelun säilyminen. Yhteistyön säilyminen.

	Yhteistyön säilyminen terveydenhuollon kanssa yhteisten asiakasperheiden kanssa.	Varhaiskasvatuksen henkilöstön työaika.	
--	--	---	--

Kuntalaisten oman vastuun vahvistuminen hyvinvoinnin ja terveyden edistämässä

Tavoite	Toimenpiteet ja vastuutaho	Resurssit	Arviointimittarit
Nuorten osallistaminen hyvinvointia edistävään toimintaan	Nuorisovaltuuston aseman vahvistaminen (osallisuus). Vastuutaho sivistystoimi.	Nuorisotyöntekijän työaika nuorisovaltuuston asioihin. Taloudellinen resurssi nuvan tapahtumien järjestämiseksi.	Nuvan kokousten määrä. Nuvan järjestämien tapahtumien määrä. Nuvan jäsenien määrä.
Yhteiset talkoot	Kunta järjestää yhdessä yhdistysten kanssa kaikille kuntalaisille avoimia talkoopäiviä (osallisuus).	Talkootöiden suunnittelu ja valmistelu, mahdolliset työvälineet.	Talkootapahtumien määrä, osallistujien määrä.
Kulttuurikahvila	Kuukausittain järjestettävä kulttuurikahvila kiertävissä toimipaikoissa (kirjasto, nuorisotila, kaupungintalo, ulkotilat tms). Toiminta avointa ja maksutonta kaikille kuntalaisille (osallisuus). Vastuu yksittäisistä tapahtumista aina kulloisenkin järjestämispaikan henkilöstöllä.	Työaika, mahdolliset esiintyjä-/materiaalikulut.	Tapahtumien lukumäärä, osallistujamäärä.

	Kokonaisvastuu/koordinointi kulttuuritoimi. Koordinointiin nimettävä henkilö.		
Nuorten osallistaminen kirjastossa	Nuorten osaston uudistaminen yhteistyössä nuorten kanssa (osallisuus). Vastuutaho kirjasto, tarvittaessa mukana myös nuorisotoimi.	Tilalaajennus (näyttelytila muutetaan nuorten tilaksi).	Vaikuttavuus.
Kirjaston yhteistyö järjestöjen kanssa	Yhteiset tapahtumat ja tempaukset. Tilojen tarjoaminen järjestöjen toimintaan (osallisuus). Vastuutaho kirjasto.	Työaika.	Kävijät, kerrat. Tapahtuminen lukumäärä.
Hyväntekeväisyyden lisääntyminen	Hyväntelemiseen kasvaminen jo pienestä pitäen, hyväntelemiseen kannustaminen kaikissa ikäryhmissä (osallisuus). Helppoja tempauksia, joissa kynnys lähteä mukaan mahdollisimman matala (esimerkiksi kaupungin, seurakuntien, järjestöjen yhdessä organisoima Ulkoiluta vanhusta päivä). Hykari-hanke.	Yhteisten tapahtumien organisointi.	Tapahtumien/tempauksien määrä, vapaaehtoisten määrä.
Kansalaisopiston kurssitoiveikyselyt	Kerätään toiveita kansalaisopiston kursseista (osallisuus).		Kyselyn tekeminen.

Yksinäisyyden lieventäminen (ikääntyneet)

Tavoite	Toimenpiteet ja vastuutaho	Resurssit	Arviointimittarit
Yksinäisyyden ehkäisy koulussa	Kaveripenkki kaikkiin kouluihin. Vastuu koulut.	Penkit ja niiden valmistelu.	Kaveripenkkien määrä.
Ystävöiminta ikäihmisille ja erityistä tukea tarvitseville	Lukiolle kurssi ystävöimintaan liittyen yhteistyössä SPR:n ystävöiminnan kanssa (osallisuus). Vastuutaho lukio sekä SPR.	Työaika kurssin suunnitteluun ja pitämiseen.	Vapaaehtoisten määrä.
Osallistuminen toimintoihin etänä	Etäosallistumismahdollisuuksien huomioiminen laajasti kaikissa kunnan tapahtumissa/toiminnoissa (osallisuus), esim. Musiikkiopiston konsertin voi striimata ja kirjaston digikummi voi mennä padin kanssa sairaalaan näyttämään striimiä.	Striimausvälineet, henkilökunnan kouluttaminen.	Striimattujen tapahtumien määrä.
Kirjaston tapahtumatuotanto	Kirjallisuus-, digi- ja muut tapahtumat. Harrastuspiirit. Vastuutaho kirjasto.	Hankerahoitus. Työaika.	Kävijät, kerrat.
Kirjaston kotouttamistoiminta	Kielikahvila/vertaisryhmät. Vieraskieliset tapahtumat lapsille. Vieraskielisen aineiston hankinta. Kotouttamishanke. Vastuutaho kirjasto.	Hankerahoitus, aineistomääräraha.	Kävijät, kerrat, lainaustilastot, vaikuttavuus.
Päiväkeskuksen toiminnan turvaaminen	Päiväkeskuksen toiminnassa tulee olla yhteistä virkistystoimintaa. Toimintaan tulee pystyä osallistumaan myös syrjäkyliltä eli tarvitaan kyyditys (osallisuus).	Kyydityksen järjestäminen.	Virkistystoiminnan määrä, osallistujien määrä.

		Virkistystoiminnan resurssointi.	
Musiikkiopiston konsertit	Maksuttomat, kaikille avoimet oppilaskonsertit (osallisuus). Vastuu musiikkiopistolla.	Konserttien järjestämiseen tarvittava työaika.	Konserttien määrä, osallistujien määrä.
Ikäihmisten toiveiden selvittäminen	Kartoitetaan ikäihmisten toiveita heille tarjottavan toiminnan suhteen, millaiselle toiminnalle olisi tarvetta, kuinka voitaisiin tukea aktiiviseen toimintaan ja osallistumiseen, miten tukea kokemusta tarpeellisuudesta (osallisuus).	Kyselyn valmistelu ja toteutus.	Kartoituksen valmistuminen, vastanneiden määrä.

Aktiivinen toiminta kuntalaisten hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseksi HYTE-kertoimeen perustuvan valtionosuuden lisäosan mukaisesti

Tavoite	Toimenpiteet ja vastuutaho	Resurssit	Arviointimittarit
Lasten, lapsiperheiden ja nuorten hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen.	Lasten ja nuorten liikunnan kehittäminen yhteistyössä KesLin, kansalaisopiston, liikuntaneuvonnan, koulun ja järjestöjen kanssa). Suomen Harrastamisen malli käytössä. Koulukiusaamisen ehkäisy Kiva koulun avulla. Perhekeskuksen toiminta. Lapset puheeksi-menetelmä.	Hankerahoitukset. Moniammatillinen yhteistyö. Kunnan ja järjestöjen yhteistyö. Kouluterveyskysely ja arviointikysely.	Hyte-indikaattorit: Asiakasraadit tai foorumit. Seurojen, yhdistysten ja kunnan yhteiskokous. Väestön hyvinvoinnin ja terveyden edistämistä kuvaavat mittarit. Kouluympäristön ja -yhteisön tarkastus. Hyvinvointi- ja terveystavoitteiden toteutuminen.

	Arviointikyselyt koulujen oppilaille ja huoltajille. Koulun turvallisuuskansion päivittäminen vuosittain.		Kuntalaisten elintapojen raportointi. Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen asiantuntijuus.
Työikäisten hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen.	Liikuntaneuvonta Työhyvinvointikoordinaattori	Hankerahoitukset. Moniammatillinen yhteistyö.	Hyte-indikaattorit: Kuntalaisten elintapojen raportointi. Väestön hyvinvoinnin ja terveyden edistämistä kuvaavat mittarit. Hyvinvointi- ja terveystavoitteiden toteutuminen.
Ikäihmisten hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen.	Kirjastokummitoiminta Digineuvonta Ravinto ja liikunta-asiat yhteisesti järjestettävissä tilaisuuksissa	Moniammatillinen yhteistyö. Kunnan ja järjestöjen yhteistyö.	Hyte-indikaattorit: Kuntalaisten elintapojen raportointi. Väestön hyvinvoinnin ja tereyden edistämistä kuvaavat mittarit. Hyvinvointi- ja terveystavoitteiden toteutuminen.

Suunnitelman hyväksyminen

Lautakuntakäsittely

Viitasaaren sivistys- ja hyvinvointilautakunta 22.8.2024

Hallituskäsittely

Viitasaaren kaupunginhallitus XX.XX.XXXX

Valtuustokäsittely

Viitasaaren kaupunginvaltuusto XX.XX.XXXX